

Εννοιολογική περιγραφή, οριοθέτηση και αναπλαισίωση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών στις βιβλιοθήκες

Από τη φιλιαναγνωσία στον πολυγραμματισμό

Μιχαηλίδης, Τάσος

Επίκουρος καθηγητής

tasosmichailidis@uniwa.gr

Χαλεπλιόγλου, Άρτεμις

Επίκουρη καθηγήτρια

artemischal@uniwa.gr

Κίνητρο

Εκπαίδευση και Βιβλιοθήκες

Από αποθετήρια γνώσης → πολυτροπικά περιβάλλοντα μάθησης: δυνατότητες και προκλήσεις

Ενισχύουν:

- ✓ την αναγνωστική εμπειρία
- ✓ τους πολλαπλούς γραμματισμούς
- ✓ τη δια βίου μάθηση

Προσφέρουν μια δημιουργική, διαθεματική και διαδραστική αξιοποίηση λογοτεχνικών συλλογών

Συνδυασμός αισθητικής απόλαυσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων (γνωστικών, γλωσσικών, κοινωνικών)

Αναπροσδιορίζοντας τον ρόλο του/της βιβλιοθηκονόμου

Διαμεσολαβητής γνώσης και φορέας αναγνωστικής
κουλτούρας

Απαιτείται:

- ✓ Κατάρτιση στη λογοτεχνική διαμεσολάβηση (*μέσο πολιτισμικής ενδυνάμωσης και κριτικής συνείδησης*)
- ✓ Γνώσεις στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό & στις βιωματικές πρακτικές
- ✓ Εμβάθυνση σε θεωρίες ανάγνωσης

Εργαλεία:

- ✓ Δημιουργική γραφή
- ✓ Ψηφιακή αφήγηση
- ✓ Διαλεκτικές προσεγγίσεις τεκμηρίων
- ✓ Ενίσχυση: αισθητικού, πληροφοριακού & κριτικού γραμματισμού

Ορισμοί

Βιβλιοθήκη:

- Κέντρο πληροφόρησης
- Εκπαίδευσης
- Τεχνολογικές υπηρεσίες
- Κριτική και υπεύθυνη χρήση της πληροφορίας

Πληροφοριακός γραμματισμός:

- ✓ πληροφοριακή παιδεία ή αλφαριθμητισμός
- ✓ το σύνολο των γνώσεων και των δεξιοτήτων που επιτρέπουν στον ενεργό πολίτη να γνωρίζει:
 - ❖ Πότε χρειάζεται πληροφόρηση;
 - ❖ Πού βρίσκεται η πληροφορία;
 - ❖ Ποιες οι κατάλληλες πηγές (αξιολόγηση);
- ✓ Θεμέλιο δια βίου μάθησης/νέες τεχνολογίες/κοινωνικές αλλαγές

Πολιτειότητα:

- ✓ Ενεργός συμμετοχή στην κοινωνία
- ✓ Δημοκρατικές αξίες
- ✓ Διαστάσεις: Τυπική, πολιτισμική, συμμετοχική

Ιατρικός γραμματισμός:

- ✓ Κατανόηση βασικών ιατρικών πληροφοριών
- ✓ Υπηρεσίες υγείας, ιατρικής φροντίδας
- ✓ **Λήψη αποφάσεων/συγκατάθεση** για τη συμμετοχή σε ιατρικές εξετάσεις, πράξεις, επεμβάσεις, **συμμόρφωση με** θεραπευτικές αγωγές, υγιεινές συνήθειες, τρόπος ζωής

Οι βιβλιοθήκες ως φορείς κοινωνικού μετασχηματισμού

Χώροι:

- ✓ δημιουργικής αφύπνισης
- ✓ ελευθερίας έκφρασης
- ✓ διαλογικής συμμετοχής
- ✓ κοινωνικής ευαισθητοποίησης

Συμβολή σε:

- ✓ Κοινωνική ένταξη
- ✓ Ολιστική μάθηση

Οι σύγχρονοι βιβλιοθηκονόμοι:

- ✓ Καταλύτες μάθησης & συνεργασίας
- ✓ Φορείς ανάδειξης της διεπιστημονικότητας & της ενεργού πολιτειότητας

Μεθοδολογία

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Διερεύνηση

των αντιλήψεων φοιτητών/-τριών για τον εκπαιδευτικό ρόλο των βιβλιοθηκών

Εξέταση

ενδεχόμενης ασάφειας ή ελλείψεων στην κατανόηση βασικών εννοιών

Αποτύπωση

του βαθμού κατανόησης και χρήσης σχετικής ορολογίας στις σπουδές Βιβλιοθηκονομίας

Αξιολόγηση

της ανάγκης αναπροσαρμογής όρων από τις Επιστήμες της Αγωγής και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες και διατύπωση προτάσεων

Ανάδειξη

της συμβολής των βιβλιοθηκών στην καλλιέργεια αναγνωστικών δεξιοτήτων και κοινωνικών αξιών

Συμβολή

στην εννοιολογική ανασυγκρότηση των βιβλιοθηκονομικών υπηρεσιών, μέσω της αξιοποίησης ενός ελεγχόμενου λεξιλογίου βασικών όρων σχετικά με τον εκπαιδευτικό τους ρόλο

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ 1: Μεθοδολογική προσέγγιση

Είδος έρευνας: Ποιοτική προσέγγιση

Μέθοδος: Ομάδες Εστιασμένης Συζήτησης (focus groups)

Συλλογή δεδομένων (δια ζώσης) μέσω:

- ✓ Ψηφιακού ημερολογίου πεδίου ερευνητικής ομάδας
- ✓ Συμπλήρωσης ανοικτού τύπου ερωτηματολογίου από εθελοντές συμμετέχοντες

Στόχος: Διερεύνηση αντιλήψεων φοιτητών/-τριών Βιβλιοθηκονομίας & Επιστημών Πληροφόρησης σχετικά με βασικές έννοιες που συγκροτούν τον εκπαιδευτικό ρόλο των βιβλιοθηκών

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ 2: Πληθυσμός, δείγμα, κριτήρια συμμετοχής

Δείγμα και Πλαίσιο έρευνας

Πληθυσμός: Ενεργοί φοιτητές/-τριες του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας & Συστημάτων Πληροφόρησης, ΠΑΔΑ

Εξάμηνο: Εαρινό 2025

Μαθήματα συμμετοχής:

- ✓ «Λογοτεχνία» (Γενικής Παιδείας)
- ✓ «Ιστορία Βιβλίου και Βιβλιοθηκών» (Γενικής Παιδείας)
- ✓ «Ιατρική Πληροφόρηση» (Εξειδίκευσης)
- συνδέει ιατρικό γραμματισμό, πολυγραμματισμό & φιλιαναγνωσία με κριτική σκέψη, πολιτειότητα & λήψη αποφάσεων.

Σύνθεση Δείγματος

Κριτήρια συμμετοχής:

- Ενεργή φοιτητική ιδιότητα
- Παρακολούθηση: ≥ 7 διαλέξεων
- Συμμετοχή σε ≥ 1 συζήτηση

Ομάδες: 3 (10–15 άτομα/μάθημα)

Σύνολο: 35 φοιτητές/-τριες

- 28 συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο
- 24 έγκυρα ερωτηματολόγια:
 - ✓ 5 (Λογοτεχνία)
 - ✓ 7 (Ιστορία Βιβλίου & Βιβλιοθηκών)
 - ✓ 12 (Ιατρική Πληροφόρηση)
- **Τήρηση αρχών:**
 - Ακαδημαϊκής δεοντολογίας
 - Προστασίας προσωπικών δεδομένων

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ 3: Δομή Ερωτηματολογίου

3 Θεματικές ενότητες:

- ✓ Κατανόηση βασικών εννοιών του εκπαιδευτικού ρόλου βιβλιοθηκών (π.χ. φιλιαναγνωσία, πληροφοριακός γραμματισμός)
- ✓ Έννοια της πολιτειότητας μέσω της βιβλιοθήκης ως χώρου διαλόγου & ένταξης
- ✓ Συμβολή των βιβλιοθηκών στην ενίσχυση επιστημονικών γραμματισμών: έμφαση στον *ιατρικό γραμματισμό*:
Χρήση πληροφοριών υγείας για ατομική & συλλογική ευημερία

Θεματικοί Άξονες:

- ✓ **Κατανόηση** εκπαιδευτικής ορολογίας
- ✓ **Ερμηνεία εννοιών**: φιλιαναγνωσία, πολυγραμματισμός, πληροφοριακός & ιατρικός γραμματισμός
- ✓ Ρόλος βιβλιοθηκών ως θεσμών **πολιτισμικής μνήμης & κοινωνικής συμμετοχής**
- ✓ Σύνδεση λογοτεχνίας – εκπαιδευτικής λειτουργίας
- ✓ **Αντιλήψεις** για τον ρόλο των Επιστημόνων της Πληροφόρησης και τη διεπιστημονικότητα

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ 4: Δομή Ερωτηματολογίου

Τεχνικές διατύπωσης ερευνητικών ερωτήσεων:

✓ Κριτικά ερωτήματα ανοιχτού τύπου

Ενθάρρυναν τη διερεύνηση, τον προβληματισμό και την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας.

✓ Εστιασμένη αφήγηση για σχολιασμό και ερμηνεία

Παρουσιάστηκε σύντομο αφηγηματικό πλαίσιο για να ωθήσει σε αναστοχασμό και ανάλυση.

✓ Συμπλήρωση κενών

Χρησιμοποιήθηκε για την ενεργοποίηση της συμμετοχής και την κατανόηση βασικών εννοιών ή όρων.

✓ Διαβάθμιση προκαθορισμένων επιλογών με αιτιολόγηση

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να επιλέξουν και να αιτιολογήσουν τη στάση τους.

Πλαίσιο υλοποίησης συλλογικών συζητήσεων: βασικοί άξονες

A. Η φιλιαναγνωσία και η λογοτεχνική ανάγνωση

Η «φιλιαναγνωσία» ως ελληνικός νεολογισμός:
στάσεις + παιδαγωγικές πρακτικές

- Διαφέρει από το “reading for pleasure”
- **Εστιάζει στη σχέση αναγνώστη–κειμένου** και στην αισθητική εμπειρία

Η «λογοτεχνική ανάγνωση»: **αισθητική, υποκειμενική, δημιουργική, ερμηνευτική πράξη**

- Ενισχύει ενσυναίσθηση, κριτικό στοχασμό και αναγνωστική ταυτότητα

Οι βιβλιοθήκες αρωγοί: Ομάδες ανάγνωσης και συλλογικές δράσεις

B. Γραμματισμοί, πολιτειότητα και βιβλιοθήκες

Οι βιβλιοθήκες ως **κόμβοι γραμματισμών**

- Ενισχύουν τη **διαθεματική γνώση, την κριτική σκέψη και τη συμμετοχή του πολίτη**
- **Πληροφοριακός γραμματισμός:** ικανότητα εντοπισμού, αξιολόγησης & αξιοποίησης πληροφοριών
- **Ιατρικός γραμματισμός:** κατανόηση υγειονομικών πληροφοριών & συνειδητές αποφάσεις
- **Επιστημονικοί γραμματισμοί:** προώθηση ανακαλυπτικής μάθησης, επιστημονικής σκέψης (πρόβλημα/ λύση) (OECD, 2023)

Αποτελέσματα

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Α. «Φιλαναγνωσία» και «Αναγνωστική Εμπύχωση»

Σύνοψη:

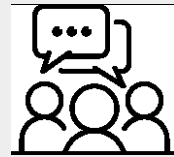
✓ Σηματοδότηση της φιλαναγνωσίας και του ρόλου της βιβλιοθήκης

➡ Συγκριτικά:

Η Ομάδα 1 → συναισθηματική προσέγγιση

Η Ομάδα 2 → πολιτισμική

Η Ομάδα 3 → κοινωνικο-παιδαγωγική

Ομάδα

Ομάδα 1 – «Λογοτεχνία»

Ομάδα 2 – «Ιστορία Βιβλίου και βιβλιοθηκών»

Ομάδα 3 – «Ιατρική Πληροφόρηση»

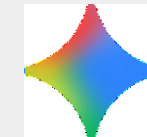

Εστίαση

Προσωπική σχέση με το βιβλίο, αγάπη για το διάβασμα

Πολιτιστικό περιβάλλον και καλλιέργεια γνώσεων

Παιδαγωγική και κοινωνική διάσταση, αυτογνωσία

Ενδεικτικά παραθέματα

«Φιλαναγνωσία είναι η αγάπη για το διάβασμα» – Ερ.2
«Διαβάζουμε βιβλία για να προτείνουμε στους χρήστες» -Ερ. 1

«Η αναγνωστική εμπύχωση είναι αποτέλεσμα ποιοτικών πρακτικών» – Ερ.6

«Να βλέπεις τον εαυτό σου μέσα από τα τεκμήρια» – Ερ.5

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Β. Ερμηνεία επιλεγμένων Γραμματισμών

Σύνοψη:

➔ Προσέγγιση: Αναγνωστικός, πληροφοριακός και πολυγραμματισμός

Συγκριτικά:

Ομάδα 1 → επικρατούν οι **αναγνωστικές δεξιότητες**

Ομάδα 2 → έμφαση στον **πολυγραμματισμό**

Ομάδα 3 → **σύνθεση & θεωρητική προσέγγιση** των δύο

Ομάδα

Ομάδα 1 –
«Λογοτεχνία»

Ομάδα 2 – «Ιστορία
Βιβλίου και
βιβλιοθηκών»

Ομάδα 3 – «Ιατρική
Πληροφόρηση»

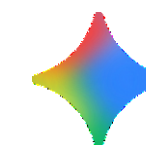

Κύρια σημεία

Διαχωρισμός
αναγνωστικού &
πληροφοριακού
γραμματισμού

Ολιστική αντίληψη
πολυγραμματισμού
(αναγνωστικός +
ψηφιακός)

Διεπιστημονική
προσέγγιση και
αλληλεπίδραση
γραμματισμών

Ενδεικτικά παραθέματα

«Πληροφοριακός: η διαχείριση πληροφοριών» – Ερ.3
«Η [...] ανάγνωση προκαλεί ευχαρίστηση, ταύτιση, πολλαπλά συναισθήματα») –Ερ.4

«Ο πολυγραμματισμός συνδυάζει δεξιότητες και κριτική αξιολόγηση πηγών» -Ερ. 2
«Η αξιοποίηση της βιβλιοθήκης οδηγεί σε ανάπτυξη του λόγου και της κριτικής σκέψης» – Ερ. 7

«Η σε βάθος κατανόηση του λόγου είναι προϋπόθεση του πληροφοριακού γραμματισμού» – Ερ.11

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Γ. Πολιτειότητα και κοινωνική ενδυνάμωση

Σύνοψη:

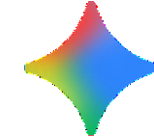
➔ Ο ρόλος της βιβλιοθήκης στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών

Συγκριτικά: η βιβλιοθήκη χώρος διαλόγου & δημοκρατικής παιδείας, με έμφαση:

Ομάδα 1 → στη **γνώση ως εκδημοκρατισμό**

Ομάδα 2 → στην **κριτική σκέψη ως συναντίληψη**

Ομάδα 3 → στη συμμετοχή και τα κοινά ως **αφετηρία για δράση**

Ομάδα

Αντίληψη πολιτειότητας

Ενδεικτικά Παραθέματα

**Ομάδα 1 –
«Λογοτεχνία»**

Η γνώση καλλιεργεί
κοινωνική κατανόηση

«Η γνώση μάς βοηθά να
κατανοήσουμε
διαφορετικές πτυχές
της κοινωνίας» – Ερ.1

**Ομάδα 2 – «Ιστορία
Βιβλίου και
βιβλιοθηκών»**

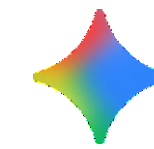
Κριτική αξιολόγηση και
διεύρυνση οριζόντων

«Ανάγκη για κριτική
αξιολόγηση πηγών και
διεύρυνση οριζόντων» –
Ερ.3–4

**Ομάδα 3 – «Ιατρική
Πληροφόρηση»**

Σεβασμός στο
διαφορετικό, ενεργή
συμμετοχή

«Η γνώση προάγει τον
σεβασμό προς το
διαφορετικό» – Ερ.10
«Να συμμετέχεις, να
μαθαίνεις για τα κοινά»
– Ερ.11

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Δ. Ιατρικός και άλλοι γραμματισμοί σε Βιβλιοθήκες

Σύνοψη:

➔ Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη δημόσια υγεία και η ανάγκη εννοιολογικής προσαρμογής

Συγκριτικά

Κοινή στάση σε:

- ✓ Αναγνώριση της βιβλιοθήκης ως **κόμβου υγειονομικής εκπαίδευσης**
- ✓ Διαφωνίες για γενικευμένους επιστημονικούς γραμματισμούς σε βιβλιοθήκες π.χ. μαθηματικό.
- ✓ Έμφαση στην αναγνωστική κουλτούρα

Ανάγκη:

- επιμόρφωσης Ε.Π.
- υποστήριξης βιβλιοθηκών από Πολιτεία
- **Εννοιολογική αναπλαισίωση** (πολιτειότητα, γραμματισμοί).

Ομάδα

Ομάδα 1 – «Λογοτεχνία»

Ομάδα 2 – «Ιστορία Βιβλίου και βιβλιοθηκών»

Ομάδα 3 – «Ιατρική Πληροφόρηση»

Στάση

Έμφαση στη θεωρητική κατάρτιση και τεκμηριωμένη πληροφόρηση

Πολυπαραγοντική προσέγγιση, κριτική σκέψη & πληροφοριακός γραμματισμός

Υψηλή αποδοχή του ιατρικού γραμματισμού, έμφαση στη διεπιστημονικότητα

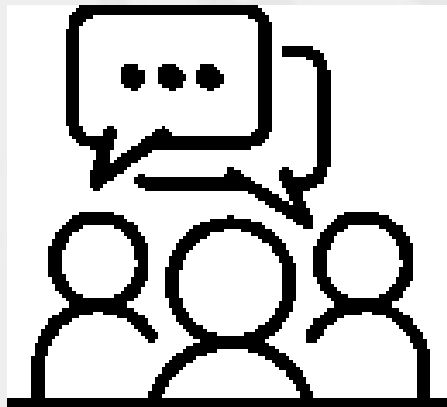
Παραθέματα & τάσεις

4/5 θετικές προς τον ιατρικό γραμματισμό
5/5 έμφαση στη φιλιαναγνωσία
«Η εργασία των Ε.Π. χρειάζεται να αναδειχθεί [...] αρκετοί όροι πρέπει να προσδιοριστούν ως προς τις βιβλιοθήκες» -Ερ. 2

6/7 θετικές στον πληροφοριακό σύνδεση με φιλιαναγνωσία & επιστημονικό γραμματισμό
«Η πολιτειότητα χρειάζεται μεγαλύτερη σαφήνεια» –Ερ. 7
«Συμπερίληψη και γραμματισμοί [...] καθήκον και των βιβλιοθηκονόμων»- Ερ. 3

10/12 θετικές στον ιατρικό, 9/12 «έμφαση όχι μόνο στην αξιολόγηση, αλλά και στην ηθική χρήση της πληροφορίας»- Ερ. 7
«αναπροσδιορισμός όρων ειδικά για τις βιβλιοθήκες»-Ερ. 8

ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Θεματικός άξονας

Γραμματισμοί

Πολιτειότητα & κοινωνική ευθύνη

Φιλαναγνωσία & πολιτισμός

Διεπιστημονικότητα

Ιατρικός & πληροφοριακός γραμματισμός

Βασικό εύρημα / Συμπέρασμα

Ολιστική προσέγγιση: ανάγνωση, πληροφόρηση και γνώση συνδέονται ως ενιαίο πεδίο δεξιοτήτων.

Η βιβλιοθήκη λειτουργεί ως **δημοκρατικός χώρος παιδείας** και συμμετοχής στα κοινά.

Εκπαιδευτική μετατόπιση: από προσωπική εμπειρία σε συλλογική μάθηση και καλλιέργεια πολιτισμικής ταυτότητας.

Ενοποίηση Ανθρωπιστικών και Θετικών Επιστημών — **ενίσχυση κριτικής σκέψης και συνεργασίας.**

Οι βιβλιοθήκες ως **κόμβοι τεκμηριωμένης πληροφόρησης και φροντίδας του εαυτού.**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι βιβλιοθήκες αναδεικνύονται σε χώρους μάθησης, κοινωνικής ένταξης και πολιτισμικής δημιουργίας, με ρόλο που υπερβαίνει τη διαχείριση πληροφορίας.

Παρατηρείται **εννοιολογική ασάφεια και μεθοδολογική σύγχυση** ως προς τους όρους που περιγράφουν τον εκπαιδευτικό ρόλο τους (π.χ. πολιτειότητα, πολυγραμματισμός).

Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας τους **απαιτεί συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, βιβλιοθηκονόμων και ερευνητών.**

Υπάρχει **ανάγκη ενίσχυσης της επαγγελματικής κατάρτισης των βιβλιοθηκονόμων** σε παιδαγωγικές, τεχνολογικές και επικοινωνιακές δεξιότητες.

Χρειάζονται **καλές πρακτικές** για την εκπαιδευτική προσέγγιση αυτής της νέας δυναμικής και περισσότερα **ερευνητικά δεδομένα.**

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Διερεύνηση της εφαρμογής των νέων μορφών γραμματισμού (πληροφοριακός, ιατρικός, κριτικός, ψηφιακός) στις βιβλιοθήκες και στα Προγράμματα Σπουδών.

Ανάπτυξη ενιαίου παιδαγωγικού πλαισίου για τον ρόλο των βιβλιοθηκών στην εκπαίδευση και την κοινωνική ενδυνάμωση.

Εμπειρικές μελέτες σε διαφορετικά περιβάλλοντα (σχολικές, ακαδημαϊκές, δημόσιες βιβλιοθήκες) για τη σύγκριση αντιλήψεων και πρακτικών.

Σχεδιασμός επιμορφωτικών προγραμμάτων για βιβλιοθηκονόμους, με έμφαση στη διεπιστημονική συνεργασία και την καινοτομία στη μάθηση.

Ανάπτυξη στρατηγικών επικοινωνίας με το κοινό, ώστε οι έννοιες των γραμματισμών και της πολιτειότητας να γίνουν κατανοητές και εφαρμόσιμες.

Πρώθηση συνεργασιών μεταξύ πανεπιστημίων, βιβλιοθηκών και κοινωνικών φορέων για τη διάχυση καλών πρακτικών και την ενίσχυση του κοινωνικού αντίκτυπου.

Ευχαριστούμε

Τάσος Μιχαηλίδης
Επίκουρος καθηγητής

Άρτεμις Χαλεπλιόγλου
Επίκουρη καθηγήτρια

Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας
& Συστημάτων Πληροφόρησης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA